

Hi ha terceres vies comprables?

A banda de la independència, quins models territorials podrien resultar avui suggestius per a una majoria de ciutadans de Catalunya? Per respondre aquesta qüestió, una mica complexa, cal tenir presents com a mínim tres elements bàsics: les teories federals aplicades a societats plurinacionals, els casos pràctics que ofereix la política comparada, i les característiques concretes del cas a analitzar (històrics, institucionals, principals actors, cultura política, etcètera).

La pregunta anterior remet a la possibilitat o no de combinar la perspectiva d'una unitat política federal, que normalment predomina entre els grups nacionals majoritaris dels estats, i la perspectiva d'una unió política, de caire confederal, que sol predominar en nacions minoritàries. Aquests dos tipus d'entitats solen basar les seves posicions en conceptes i valors que, tot i fer servir sovint les mateixes paraules, tenen significats diferents. Resumint molt, aquesta diferència expressa dues concepcions clàssiques contraposades del federalisme.

D'una banda, la concepció madisoniana posa el centre de gravetat en el govern d'un Estat-nació, destacant la supremacia del poder central sobre els poders federats (J. Madison, *Federalist Papers*, 10, 51). Aquí la federació és més important que les entitats que es federen. És el tipus de federalisme

defensat habitualment pels nacionalismes d'Estat. D'altra banda, la concepció althusiana, més confederal, posa el centre de gravetat en el govern de les entitats que es federen (Althusius, *Politica Methodice Digesta* VIII). És el tipus de federalisme sovint defensat per nacionalismes no estatals. La primera concepció ha estat dominant en les federacions clàssiques. La segona ha estat posada al dia per acadèmics i polítics de contextos plurinacionals en les dues darreres dècades. Segons en quina d'aquestes dues concepcions ens situem, obtindrem diferents conclusions, normatives i institucionals, en relació al reconeixement nacional i en tots els àmbits de la divisió de poders.

Les anàlisis de política comparada mostren que els reptes sobre drets, institucions i regles de decisió són més complexos en les democràcies plurinacionals que en les democràcies uninacionals. També mostren que el marc madisonià del federalisme presenta greus deficiències en el moment d'oferir institucions i regles liberal-democràtiques de reconeixement i protecció de les nacions minoritàries. El nacionalisme d'Estat i la prevalença del poder central estimulen la jerarquització del sistema polític, especialment quan les institucions i actors polítics de l'Estat es caracteritzen per una absència de cultura política federal i, sobretot, de cultura política plurinacional.

A partir d'aquests elements, crec que en el cas espanyol només s'albiren dues possibles respostes a la pregunta formulada al

principi d'aquest article: 1) un model de *partenariat*, situat entre la independència i uns acords de caràcter confederal (cap d'Estat tipus Commonwealth, passaports compartits, uns pocs impostos específics...); 2) un model plurinacional amb trets confederals i asimètrics que incorpori tècniques d'*opting in* i d'*opting out*, dret de vet territorial en institucions compartides, un autogovern molt ampli –incloses competències en l'àmbit internacional– i jurídicament “blindat” d'ingerències externes en tots els àmbits de-

Dues opcions: que Catalunya sigui una entitat independent o una entitat dins un sistema amb trets molt confederals

cisius (econòmics, socials, fiscals, europeus, culturals, lingüístics educatius, esportius, etcètera), així com el dret democràtic de secessió. Les tècniques existeixen. Només cal la voluntat d'aplicar-les.

Es tractaria, així, que Catalunya fos a la pràctica una entitat independent (primer model), o bé fos una entitat dins un sistema amb trets fortament confederals i asimètrics en relació tant al reconeixement nacional com a l'autogovern (segon model). En aquest últim cas, però, el punt clau és la inclusió del dret de secessió. Sense aquest

dret no hi hauria cap garantia que el poder central i les institucions de l'Estat respectessin els acords establerts en una hipotètica nova Constitució espanyola. La desconfiança romandria. I el tema bàsic seguiria sense resoldre's. Aquesta és una conclusió extreta dels més de 30 anys transcorreguts des de la Constitució de 1978. Crec que avui només algun d'aquests dos models resultaria suggerent, és a dir, “comprable” com a “tercera via”, per la majoria dels ciutadans de Catalunya. A banda d'aquests dos models, la tercera via és una via morta.

Tanmateix, algú s'imagina PP i PSOE pactant una reforma constitucional que establís un d'aquests dos models per Catalunya? Òbviament, la darrera “proposta” del PSOE (Granada, 2013) queda molt lluny del segon model. És una proposta que no surt de la lògica regional i jeràrquica d'estil jacobí de l'esquerra tradicional espanyola. De fet, no és ni tan sols una proposta federal i encara menys plurinacional. A més, hauria de pactar-la amb el PP (!). Resulta una proposta alhora molt insuficient i gens realista. Mera retòrica pel consum intern socialista.

A partir d'aquests elements, la independència es revela com una via molt més realista per tal que el país pugui emancipar-se i projectar-se al món globalitzat des de la seva personalitat col·lectiva. En poc temps Catalunya pot ser un dels estats amb uns índexs més alts de benestar econòmic, social, cultural i de solidaritat internacional.●